

Obitelj u modernom društvu

Markulinčić, Nikolina

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:073059>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-08**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanost

NIKOLINA MARKULINČIĆ

OBITELJ U MODERNOM DRUŠTVU

Završni rad

Pula, rujan, 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

NIKOLINA MARKULINČIĆ

OBITELJ U MODERNOM DRUŠTVU

Završni rad

JMBAG: 0303058695, redoviti student

Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij predškolski odgoj

Predmet: Obiteljska pedagogija

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Obiteljska pedagogija

Mentor: doc. dr. sc. Sandra Kadum

Pula, rujan, 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Nikolina Markulinčić, kandidat za prvostupnicu predškolskog odgoja ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA o korištenju autorskog djela

Ja, Nikolina Markulinčić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom *Obitelj u modernom društvu* koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. MODERNO DRUŠTVO	2
3. OBITELJ	3
3.1. Povijest obitelji	4
3.2. Vrste obitelji	6
3.3. Funkcije obitelji.....	7
3.3.1. Emocionalna funkcija obitelji.....	7
3.3.2. Biološko-seksualna funkcija.....	7
3.3.3. Reproductivna funkcija	8
3.3.4. Socijalizacijska funkcija	8
3.4. Zadaće obitelji	9
4. OBITELJ U MODRENOM DRUŠTVU.....	11
4.1. Brak.....	13
4.2. Razvod braka	13
4.3. Izvanbračna zajednica	14
4.4. Uzastopne obitelji	15
4.5. Jednoroditeljske obitelji.....	15
5. UTJECAJ RAZVODA I NOVE OBITELJI NA PREDŠKOLSKO DIJETE	17
5.1. Utjecaj razvoda na predškolsko dijete s obzirom na stupanj razvoja	17
5.2. Utjecaj razvoda na predškolsko dijete s obzirom na dob	18
5.3. Utjecaj razvoda na predškolsko dijete s obzirom na spol	19
5.4. Utjecaj nove obitelji na predškolsko dijete	19
6. INTERVJU	21
6.1. Intervjui ispitanika koji su prošli kroz proces razvoda braka i stvaranja nove obitelji	22
6.1.1. Zaključak intervjua.....	30
6.3. Intervju s ispitanicima u izvanbračnoj zajednici.....	31
6.3.1. Zaključak intervjua.....	32
7. ZAKLJUČAK.....	33
8. LITERATURA	34
SAŽETAK	37
SUMMARY	37

1. UVOD

“Snaga nacije počiva u integritetu obitelji.”

– Konfucije

Od početka ljudskog roda do danas, modernog 21. stoljeća čovjek i njegova okolina uvelike su se promijenili. Obitelj je osnova društvene zajednice i postoji otkada postoji i sam čovjek. Modernizacija i napredak nisu mogle zaobići obitelj, koja se mijenjala usporedno s etapama u povijesti.

Obitelj ne možemo u potpunosti definirati. Svaka znanstvena osoba koja se bavi promjenama u obitelji pojam obitelji definira iz svog kuta gledaišta. Nijedna definicija nije toliko iscrpna i detaljna kako bi zadovoljila sve ono što je obitelj danas. U modernom društvu, svaka obitelj se razlikuje na svoj način, i ovdje ne govorimo samo o njenoj strukturi, već i o njenim odnosima unutar obitelji. Ukoliko želimo dati točnu definiciju jedne obitelji, moramo je proučiti izvana ali i iznutra. Kako bismo u potpunosti razumjeli obitelj moramo sagledati u samu prošlost obitelji i njen razvoj, ali i pomno proučiti današnje moderno društvo u kojem se obitelj ovoga trenutka nalazi. Glavna komponenta koja se spominje uz obitelj je brak, a nakon braka - djeca. One su isto tako uhvaćene u mrežu modernog društva, kao dio obiteljskog sustava, te se smatra kako su postale ranjivije izvana, ali snažnije iznutra. Narodna poslovice kaže *„Na mladima svijet ostaje.“* zato moramo pripaziti na one najmanje u obitelji, te kako će moderno društvo utjecati na njih, i pokušati ih zaštititi od loših promjena ali i naučiti kako se nositi s njima.

Kako su ove promjene modernog društva utjecale na neke obitelji i na samu djecu najbolje ćemo saznati iz njihovih istinitih i iskrenih životnih priča. Na tim primjerima vrlo je bitno ispitati ovo područje na stvarnim događajima iz života kako bismo uvidjeli što je to moderno društvo unijelo u naše malene svjetove – obitelji.

2. MODERNO DRUŠTVO

Društvo je cjelokupnost odnosa ljudi prema prirodi i odnosa između ljudi. Društvo kao međusoban odnos ljudi definira se kao skup pojedinaca ili skupina ljudi koja je oblikovana suradnjom i komunikacijom, te njihovim različitostima i sukobima oko raspolaganja materijalnim i simboličkim dobrima. Ono se na osnovi zajedničkih interesa i uvjerenja izgrađuje zajednička pravila djelovanja. (Savić, 2014)

Društvo postoji od samog postojanja ljudi. Prvi ljudi su živjeli u lovačkim i sakupljačkim društvima (plemenima). Sve se mijenjalo s vremenom i prirodom, kako je rasla populacija tako je raslo i društvo, a rastom društva došlo je i do razvoja. Postepeno se iz plemena i stalnog seljenja, razvilo u gradove. Kada govorimo o rastu i razvoju gradova govorimo i o modernom društvu. Riječ moderno označava nešto novo, nešto što karakterizira razvoj i nešto što se dešava sada i događati će se u budućnosti. (Savić, 2014)

Razvojem gradova, započinje modernizacija društva u više područja koja su povezana sa društvom. Modernizacija zahvaća ekonomiju, obitelj, industriju, trgovinu, školstvo, filozofiju i sva područja koja su povezana s ljudima. Smatra se da je prvo moderno društvo smješteno u 16. stoljeće kada je započeo proces urbanizacije, te se nastavlja u 18. stoljeću u kojem su procvatili racionalizam i prosvjetiteljstvo. Svakako moderno društvo svoj vrhunac dostiže u 19. stoljeću kada započinje industrijalizacija društva.

Moderno društvo razvijalo se postepeno te se razvijalo s obzirom na ljudske interese. Smatra se da je sve započelo gradnjom gradova, te širenjem trgovine koja je bila temelj za industrijsku revoluciju, a sve to su temelji za moderno društvo koje poznajemo danas.

3. OBITELJ

„ Do danas je ponuđeno mnogo definicija obitelji čiji je broj vjerojatno nemoguće i odrediti s obzirom da se njome bave brojna znanstvena i stručna područja... “ (Janković, 2008:17). Neke od definicija prihvaćene su kao osnovno gledište pojedinih znanstvenih područja koje gledaju na obitelj kao društvenu pojavu te je promatraju iz pripadajućeg kuta viđenja te znanosti. Sociologija kao znanost definirala ju je kao osnovnu jedinicu društva, psihologija smatra da je ona bitan faktor primarne socijalizacije i uopće psihičkog razvoja djeteta. Ukoliko gledamo s pravnog gledišta – obitelj je skup osoba povezanih s brakom (ili vanbračnom zajednicom) i srodstvom, između kojih postoje zakonom utvrđena prava i dužnosti. Rosić i Zloković (2002) navode da je obitelj prva i najvažnija škola života u kojoj dijete stječe prva znanja, vještine, umijeće i navike. Ona je temeljna ali i promjenjiva društvena skupina. Prema Vukasović (1999:16) „Obitelj je temeljna društvena jedinica, prva osnovna životna zajednica, zajednica osoba, najmanja društvena stanica i kao takva temeljna ustanova za život svakog društva. Haralambos (2002) smatra da je obitelj zajednica u kojoj dvije odrasle osobe dijele rad i rezultate rada te proširuju obitelj u što se ubrajaju djeca.

Piccard (1975) nudi definiciju „Obitelj je mala „face to face“ skupina.“(Janković, 2008:19) u kojoj opisuje malu nukleusnu obitelj s aspekta teorije socijalne pedagogije. Ova definicija prikazuje nekoliko bitnih određenja obitelji kao što je njena struktura, značenje za članove, te intenzitet odnosa među njima. Ove definicije su općenite i daju osnovna određenja obitelji, no zapravo svaka je obitelj različita u svojoj strukturi, odnosima, funkcijama, formaciji, načinu opstojanja i za svaku bi trebala postojati posebna definicija (Janković, 2008).

Svaka ova definicija odnosi se na tradicionalnu obitelj koja se sastoji od roditelja i djece, a može se odnositi i na užu (bake i djedovi). Međutim nalazimo se u modernom društvu koje se mijenja iz dana u dan pa tako i mijenja svoju okolinu. U tu okolinu spada i obitelj koja je iz tradicionalne postala moderna. Tradicionalna obiteljska struktura podrazumijevala je oca koji radi, te majku koja ostaje kod kuće. Takvu obitelj nazivamo jednohraniteljska obitelj (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). U suvremenom društvu obitelj se mijenja i u podijeli rada i vanjskoj zaradi, te se javlja dvohraniteljska obitelj u kojoj dominira da su oba roditelja zaposlena izvan

kuće te je majka i kućanica i obavlja odgojiteljske dužnosti, a rjeđe možemo vidjeti da su oba roditelja zaposlena i jednako dijele kućanske i odgojiteljske dužnosti (Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

U suvremenom se društvu javljaju novi modeli obitelji, kao što su obitelji nastale iz razvedenih brakova, izvanbračne veze, ili samohrane majke/očevi. (Rosić i Zloković, 2002).

3.1. Povijest obitelji

Počeci obitelji gube se u prapovijesti čovječanstva. „Porodični život u smislu trajne povezanosti od više generacija...originalna ljudska tvorevina. Ona je univerzalna jer svi danas živi narodi imaju porodični život. Osim toga, i svi izumrli narodi za koje znamo živjeli su u porodici.“(Benvin, 1972:34).

Obitelj od njenih primitivnih oblika do danas neprekidno se mijenjala. Od prapovijesti do danas zbile su se mnoge promjene u međuljudskim odnosima – u društvenom, privrednom, kulturnom i političkom pogledu. Promjene osim što su utjecale na međuljudske odnose, one su i duboko promijenile obitelj koja je postajala nekad i koju poznajemo danas. Na promjenu u obitelji utjecale su dvije revolucije : neolitska i industrijska revolucija. Prve obitelji je javljaju kao društvene grupe, u kojima se nisu izdvajale obitelji ili partneri. Razvojem čovjeka iz društvenih grupa i plemena, razvile su se prve nukleusne obitelji koje poznajemo danas (Vrdoljak, 2010). Za vrijeme neolitske revolucije odnosno u mladom kamenom dobu ljudi su izradili alate, uzgojili su biljke i pripitomili neke životinje, osnovali su prva naselja (Benvin, 1972). Temelj za razvoj bili su porast materijalne proizvodnje i podjela rada. U ovom razdoblju obiteljske revolucije započinje i generacijsko dijeljenje na generacija – djeca, osobe starije životne dobi(djedovi i bake) i osobe srednje životne dobi(roditelji). Uskoro muškarac u obitelji dobiva veliko značenje, zbog prelaska ljudi na zanimanja kao što su poljoprivreda i stočarstvo. Zbog velikog značenja muškarca u obitelji dolazimo do patrijarhalnog oblika obitelji. U obitelji je muškarac (otac) glava kuće i on odlučuje o bilo kakvom pitanju u obitelji. (Vrdoljak, 2010). „Time se čovjek od dotadašnjeg skupljača, lovca, lutalice afirmirao kao radnik, ratar, seljak, građanin“ (Benvin, 1972:36). Ovom revolucijom čovjek je prekoračio svoj prvi kulturni prag i na toj razini ostaje sve do druge revolucije – industrijske revolucije.

Sredinom 18. stoljeća i početkom 19. stoljeća čovječanstvo je u sve jačem zamahu industrijalizacije. Sva područja ljudskog života bila su zahvaćena ubrzanim

procesom razvoja i modernizacije. U to područje spada i obitelj koja je uvelike zahvaćena promjenama koje su uslijedile. Obitelj koju smo nekada poznavali, polagano gubi svoju tradicionalnost te postaje moderna obitelj u modernom društvu. Čovječanstvo se sa sela urbanizira, te niču prvi gradovi. Povezanost je brža i bolja, te s time rastu ekonomija, trgovina, politika, školstvo i sve komponente povezane uz ljudski rod.

Nekada se na selu u kući živjelo i radilo, brakovi su se sklapali iz koristi, a djeca su bila jednaka kao i odrasli (što se ticalo poslova). Muškarac je bio glava obitelji, a žena je podilazila muškarcu te se brinula oko kućanstva i djece, a uz sve to je i pomagala u poljoprivredi i stočarstvu (glavna zanimanja). Dolaskom industrijske revolucije, mjesto stanovanja i mjesto obavljanja posla mijenjaju se i više se ne nalaze na istome mjestu. Otac je i dalje glava obitelji, ali se postepeno njegova funkcija umanjuje, dokle se funkcija žena u obitelji uveličava. Brakovi se sklapaju iz slobode dvoje odraslih ljudi, njihovom odlukom i slobodnom voljom, odnosno iz ljubavi. U obitelji se podjednako raspodjeljuje briga oko kućanstva i odgoja djece. Za ovo doba značajna je mala obitelj koja se sastoji od dviju generacija – roditelji i djeca (Benvin, 1972).

Kroz povijest čovječanstva možemo vidjeti kako društvo odnosno obitelj prati etapu u kojoj se nalazi. Osim što su donijele napredak i modernizaciju u alatima, oruđu, strojevima i znanostima, revolucije su donijele i napredak u obitelji i njenoj strukturi, njenom sklapanju, utjecale su i na podjele u obitelji, razvijala su se i prava u obitelji te je najviše modernizirala sklapanje brakova.

3.2. Vrste obitelji

Stalne društvene promjene i modernizacija dovele su do promjena u obitelji i u njejoj strukturi. Najdominantnija i najpoznatija obitelj je:

- a) dvoroditeljska obitelj s dva biološka roditelja – sastoji se od oca, majke i djeteta/ djece, odnosno nukleusna obitelj

Međutim ovaj tip obitelji susreo se s novim i naglim promjenama, pa se struktura obitelji mijenja. Promjene koje dovode do restrukturiranja obitelji jesu razvod braka, rađanje izvan braka, umjetna oplodnja, te ponovno vjenčanje roditelja. One su stvorile nove vrste obitelji koje možemo definirati kao :

- b) dvoroditeljske obitelji s dva adoptivna roditelja – odnosno partneri s posvojenom djecom
- c) jednoroditeljske obitelji s podjednakom podjelom roditeljstva oca i majke – rastavom braka stvorila se obitelj s jednim roditeljem, te dijete podjednako viđa oba roditelja i oni se jednako brinu o njemu
- d) jednoroditeljske obitelji s majkom/ocem kao glavom obitelji bez kontakta s majkom/ocem – majka/otac je poznat ali iz nekih razloga dijete nema kontakt s drugim roditeljem (smrt, napuštanje, sukobi, kršenje zakona)
- e) jednoroditeljske obitelji s majkom/ocem kao glavom obitelji bez poznate/og majke/oca – majka/otac ne poznaju biološkog roditelja djeteta
- f) dvoroditeljske obitelji s majkom i poočimom – ili uzastopna obitelj, obitelj s biološkom majkom i djetetom/djecom te s majčinim partnerom (i njegovom djecom), odnos između partnera može i ne mora biti pravno uređen
- g) dovoroditeljske obitelji s ocem i pomajkom – ili uzastopna obitelj, obitelj s biološkim ocem i djetetom/djecom te s očevom partnericom (i njezinom djecom), odnos između partnera može i ne mora biti pravno uređen

3.3. Funkcije obitelji

Brojne funkcije bitne su za postojanje obitelji, njezin nastanak, održavanje i razvoj. Funkcije su uvjetovane unutarnjim i vanjskim društvenim činiteljima. Jednako su važne za pojedinca, njezinog člana i društvo kao cjelinu. Postoji mnogo funkcija, a ovdje ćemo navesti samo neke koje većina autora smatra bitnima. (Janković, 2008)

3.3.1. Emocionalna funkcija obitelji

Emocionalna funkcija obitelji presudna je za nastanak i opstanak obitelji. U modernom društvu naglašena je važnost pokazivanja emocija u obitelji. U njoj stvara novi život za čiji je rast i razvoj pokazivanje emocija od prvog trenutka značajno. Čovjeku su ljubav i njoj srodne emocije presudne za održavanje dinamičke ravnoteže organizma i u zreloj dobi, a za novorođenčad i djecu su one presudan čimbenik biološkog opstanka. Obitelj jedino mjesto u kojemu djeca i odrasli mogu otvoreno, iskreno, pozitivno pokazivati emocije. Tako se ne zadovoljavaju samo osobne emocionalne potrebe, nego se i ostvaruje otvorena komunikacija bez stroge kontrole i stalnog opreza da se ne dovedu u situaciju nerazumijevanja, sukoba ili otpisivanja. Emocionalna funkcija obitelji ne sastoji se samo od pozitivnih emocija, nego i u kompenziranju negativnih, donesenih iz socijalnog okruženja. Emocionalna je funkcija presudna za opću kvalitetu svih članova porodice. (Janković, 2008)

3.3.2. Biološko-seksualna funkcija

„Biološko seksualna funkcija obitelji je u razdoblju zadružne porodice izjednačena s reproduktivnom da bi se ove dvije funkcije, jedna presudna za humanu reprodukciju, a druga za zadovoljavanje jedne od važnih ljudskih potreba, razdvojile ulaženjem obitelji u dio sve veće strukturne reprodukcije.“ (Janković, 2008:152) Spolni odnosi tijekom transformacije obitelji i svega što ju je pratilo u području emocionalne povezanosti, spolnosti i reprodukcije, postaju sve značajniji činitelj kvalitete partnerskih odnosa i njihove trajnosti u bračnom ili izvanbračnom odnosu. Ovi odnosi više ne započinju sklapanjem braka, a jedan su od temelja uspostave, kvalitete i trajanja braka kada se on sklopi. Ova funkcija ima nedostatak jer se maloljetne osobe upuštaju u spolne odnose, te nastaju obitelji koje nisu planirane. Pa tako osobe koje se nisu osamostalile i sazrijele postaju roditelji i proces se naglo ubrzava. U patrijarhalnoj obitelji koja je regulirala ovakve situacije, moderno društvo

promijenilo je sustav i propustilo je uspostaviti nove sustave regulacije. (Janković, 2008)

3.3.3. Reproductivna funkcija

Reproduktivna funkcija obitelji je proširenje obitelji, i za društvo u cjelini je osobito važna. Očekuje se snažno zalaganje za održavanje povoljnih stopa prirasta stanovništva. Međutim društvo ne poduzima ono što bi trebalo u ključnim područjima – financijskom, socijalnom i psihološkom. Kao rezultat toga u modernoj obitelji značajno je reduciran broj djece. Kako bi se povećao natalitet, cjelokupni sustav mora profunkcionirati, treba uspostaviti atmosferu materijalne, socijalne i psihološke sigurnosti kako bi se mogli pokrenuti socijalno i psihološki uvjetovani mehanizmi reprodukcije stanovništva. (Janković, 2008)

3.3.4. Socijalizacijska funkcija

Socijalizacija je pojam koji je usko vezan za obitelj a dijeli se u dva pravca. Prvi pravac odnosi se na socijalizaciju obitelji. Ona je društvena skupina organizirana tako da može funkcionirati samostalno čak i onda kada bi šire društvo nestalo. Drugi pravac predstavlja socijalizaciju novih naraštaja. To je proces formiranja individue, stvaranja čovjeka u svakoj novoj generaciji. Socijalizacija je cjeloviti proces koji traje čitav život. Od samog početka procesa roditelji imaju glavnu ulogu. Oni daju osnovna određenja za buduću individuu. Temelji su biološki (nasljeđe) i socijalni tijekom odgojnog procesa. Stabilna ličnost odraslih i strukturiranjem ličnosti djece, obitelj osigurava zdravi i sigurni proces koji završava individuacijom – konačno formiranje posebne osobnosti za pojedinca. Nakon što roditelji obave svoju ulogu, ulogu dobivaju i odgajateljice, učitelji, mediji i drugi čimbenici. Nakon toga djeca počinju preuzimati ulogu njihovih roditelja te nastavljaju ovaj proces. (Janković, 2008)

3.4. Zadaće obitelji

Vukasović (1999) navodi sedam zadataća obitelji: biološkoreproduktivnu, odgojnu, društveno-kulturnu, gospodarsku, moralnu, religijsku i domoljubnu

- Biološko- reproduktivna zadataća govori o novom životu koji nastaje u obitelji i koji se održava i nastavlja stvaranjem potomstva. Bez nje bi nestao kontinuitet života ljudske zajednice (Vukasović, 1999).
- Odgojna zadataća najstarija je i najvažnija zadataća obitelji. Roditelji su temelj društva koji odgaja dijete i provodi prvu socijalizaciju. Odgojno djelovanje obitelji je najučinkovitije u čovjekovu životu.
- Društveno kulturna zadataća govori kako je obitelj je škola društvenog života. U obitelji pojedinca se uči društvenom komuniciranju, izgrađuju se stavovi i odnosi prema društvenoj zajednici i njezinim vrijednostima. U obitelji se razvija kultura suvremenog čovjeka i čuva tradicija, jezik i običaji (Vukasović, 1999).
- Gospodarska zadataća obitelji je uvođenje mladih u svijet rada i razvoj pozitivnog stava prema radu i prema njegovim rezultatima. Na taj način obitelj pozitivno utječe na produktivnost rada i razvoj narodnog bogatstva (Vukasović, 1999).
- Moralna zadataća obitelji je djetetov moralni razvoj u kojem dijete stječe životna iskustva te uči razlikovati dobro od zla. Obitelj svojim moralnim postupcima sudjeluje u održavanju moralnog poretka te prenošenjem na svoje potomstvo širi moralnu kulturu i osigurava budućnost društva (Vukasović, 1999).
- Religijska zadataća obitelji utječe i na vjersku pripadnost svoje djece. Vjerska sloboda je jedna od temeljnih ljudskih prava pa samim time podrazumijeva pravo obitelji da vjerski odgaja svoju djecu. Svojom religijskom zadaćom ona čuva i njeguje religijsku kulturu i vrijednosti koji su dio kulture čovječanstva (Vukasović, 1999).
- Domoljubna zadataća obitelji je u obiteljskom stvoriti osnove za shvaćanje i doživljavanje domovine. U obiteljskoj zajednici razvija se osjećaj nacionalne sigurnosti, ponos, nacionalna svijest, odanost i privrženost svom narodu i domovini, spremnost za obranu interesa...

„Ako se u obitelji njeguju domoljubni osjećaji i djeca će ih snažno doživljavati i prihvaćati“ (Vukasović, 1999).

4. OBITELJ U MODRENOM DRUŠTVU

Kroz povijest obitelji upoznali smo se s napretkom društva, revolucijama i modernizaciji cjelokupnog sustava. Obitelj kao dio tog sustava pratila je modernizaciju te se mijenjala sukladno s društvom, odnosno prilagođavala se razdoblju i promjenama u vremenu u kojem se nalazila. Nekada smo poznavali tradicionalnu patrijarhalnu obitelj, koja je bila unaprijed planirana s obzirom na korist koju će imati kada bude cjelokupna, danas poznajemo obitelj koja je nastala slobodnom voljom dvoje samostalnih ljudi. Modernizacijom cjelokupnog društva tradicionalna obitelj u kojoj je otac glava obitelji i odgovara na sva pitanja vezana uz nju, te majka koja je tu zbog proširenja, brige o kućanstvu i odgoju djece, nestala je. Danas su majka i otac jednaki. Roditelji jednako pridonose u odgoju i brizi za djecu, jednako pridonose u ekonomskom području i imaju jednaka prava kada se dovodi bilo kakvo pitanje vezano uz obitelj.

Obitelj u suvremenom društvu sastoji se od dva biološka roditelja i djece. Oba roditelja su zaposlena, iako i dalje dominira činjenica da majka osim što je zaposlena vodi brigu o kućanstvu i odgoju djece. Takav sustav obitelji također polagano blijedi. Kako se društvo i dalje postepeno modernizira tako se i s njim modernizira obitelj, pa se kućanski poslovi jednako raspodjeljuju na oba roditelja. Ove nove okolnosti jesu rizične, jer obiteljski odnosi nisu strogo tipizirani, već su dogovor dvoje slobodnih i odgovornih ljudi. Gledamo li to izvana, obitelj je izgubila sigurnost ali je iznutra dobila pojačanje u međusupružničkim odnosima, odnosima roditelj-djeca, odnosima samostalna obitelj. Rađa se novi tip obitelji – supružnički, partnerski i sinkratski. Ovaj tip obitelji priznat je i Općom deklaracijom o pravima čovjeka Ujedinjenih naroda (čl. 16): „Muž i žena imaju ista prava pogledom na brak, za vrijeme braka i u času njegova razrješenja“ (Benvin, 1972:49). U obiteljima modernog društva snažno raste osobna svijest ličnosti : smisao za vlastitu slobodu. Time dolazi do rizika od mnogih utjecaja izvana, ali dolazi i do produblivanja osobnih kvaliteta, te se obitelj oslanja na duhovne i društvene snage, vrijednosti supružnika i time postaje kvalitetnija ali osjetljivija (Benvin, 1972). Kako je ona sada osjetljivija, javljaju se i neke novi tipovi obitelji. Moderno društvo sa sobom donijelo je i neke negativne strane. Kako u obitelji jača osobna svijest i partneri imaju pravo slobodnog izbora, dolazi do sukoba koji može dovesti do njezina raspada. Time nastaje nova vrsta - jednoroditeljske obitelji

koje su nastale raspadom nukleusne. Obitelj se sastoji od jednog roditelja s djecom, a dominiraju one koje se sastoje od majke i djece. Majka preuzima brigu o djeci i kućanstvu, bez pomoći supružnika. Ona obavlja svoj posao izvan kuće, te obavlja sve kućanske poslove sama i većinu odgoja preuzima u svoje ruke. Manje dominantne su jednoroditeljske koje se sastoje od oca i djece. Naravno kako sada osobe imaju pravo izbora, nakon raspada nukleusne koja se sastojala od bioloških roditelja i djece, sve više se susrećemo s dvoroditeljskim obiteljima koje se sastoje od jednog biološkog roditelja i jednog adoptivnog roditelja odnosno poočima ili pomajke. I u ovoj vrsti dominiraju obitelji koje se sastoje od biološke majke i djece te poočima. Sada poočim ima ulogu oca, te jednako sudjeluje u odgoju djece zajedno s biološkim roditeljima, te preuzima kućanske poslove i financijsku brigu o obitelji. U prijašnjim vrstama „novih“ obitelji govorili smo o supružnicima i njihovoj slobodi izbora, te stvaranju obitelji. Osim što je modernizacija dotakla odnose u obitelji, dotakla je i neka druga znanstvena područja kao što je medicina. Medicina se od povijesti do danas uvelike razvila, te je dala puno novih mogućnosti, a jedna od njih je umjetna oplodnja. Naime žene koje su željne imati obitelj, međutim nisu slobodnom voljom pronašle odgovarajućeg partnera s kojim bi to postigli, mogu se odlučiti zasnovati je samostalno. Modernizacijom medicine i slobodi izbora osoba dolazi i do novih tipova obitelji, odnosno do jednoroditeljskih s majkom kao glavom obitelji bez poznatog oca. Ovaj tip obitelji ne mora nužno biti stvoren iz umjetne oplodnje ali dominira, a manje je dominantan tip u kojemu majka ne poznaje oca svoje djece a nije se odlučila na umjetnu oplodnju. Majka u ovoj vrsti kao i u jednoroditeljskoj obitelji koja je nastala razvodom, obavlja svoj posao van kuće, financijska je potpora i obavlja sve poslove vezane uz kuću i odgoj djece samostalno bez potpore supružnika. (Čudina-Obradović i Obradović, 2006)

U ovim primjerima vidimo koliko se obitelj i njena definicija mijenjala kroz vrijeme, od njenog nastanka do danas. Nekada su sve većinom bile iste, razlikovale su se samo u odnosima među članovima, međutim u današnje moderno vrijeme ne možemo dati općenitu definiciju obitelji, jer se svaka razlikuje na svoj način po strukturi, njenom razvoju, odnosima i podjelama. Tradicionalna sve više blijedi, a dominiraju sve više moderne koje su nastale pod utjecajem razvoja modernog društva. Ukoliko idemo uspoređivati obitelj nekad i danas, zapravo bismo i dobili djelomičnu definiciju obitelji u modernom društvu. Modernoj obitelji ne možemo

odrediti strukturu jer se svaka razlikuje na svoj način. Neke moderne obitelji su nukleusne obitelji, neke su jednoroditeljske, a sve veći broj je uzastopnih. Supružnici odnosno majka i otac slobodnom voljom osnovali su obitelj, te oboje imaju jednaka prava u njoj i u raspodjeli odluka. Također supružnici imaju pravo da oboje uzdržavaju obitelj, obavljajući posao van kuće, te imaju jednaku raspodjelu kućanskih poslova. Odgajaju svoje potomke jednako i imaju jednaka prava u odlučivanju po pitanju djece. Djeca do svoje punoljetnosti imaju pravo na djetinjstvo, odgojne i obrazovne ustanove, ispravnu i zdravu skrb od strane svojih uzdržavatelja odnosno roditelja. Modernizacija u društvu uvelike je promijenila obitelj od njenih samih početaka, i nastaviti će je mijenjati.

4.1. Brak

Prema Obiteljskom zakonu Republike Hrvatske, brak je zakonom uređena zajednica muškarca i žene. On je zajednički život muškarca i žene usklađen s civilnim (građanskim) ili crkvenim zakonima i propisima (Antić, Brozović Rončević, Goldstein I., Goldstein S., Jojić, Matasović, Pranjković). Stevanović (2000) navodi da je brak društvena institucija koju čine dvije osobe suprotnih spolova, a da su prema različitim povijesnim, geografskim i kulturnim oblicima društvenog života postojali različiti oblici bračnih zajednica. Kao institucija u modernom svijetu doživljava se različito, ovisno o pojedinoj zemlji. U Europi ispitanici sve manje cijene instituciju braka i njenu važnost te smatraju kako to nije moderna institucija. Važnost braka prema pojedincima još je uvijek velika, osobito za one koji jesu u braku. (Čudina Obradović i Obradović, 2006) On više nije toliko prevladavajući obrazac obiteljskog života. Prema statistikama pokazuju se snižene stope sklopljenih brakova u Europi, pa tako i u Hrvatskoj. Ovaj pad istodobno prati porast izvanbračnih zajednica i izvanbračno rođene djece (Alinčić, 1994).

4.2. Razvod braka

U modernom društvu sve su češći razvodi brakova. Smatra se da je danas manje privlačan, te je institucija braka slobodnija nego u povijesti. Razlozi za razvod jesu izostanak ljubavi, razumijevanje, tolerancija i pomoć, i svaki od supružnika ima pravo zatražiti razvod zbog navedenih razloga (Stevanović, 2000). Razvod braka je odluka roditelja da prekinu bračnu zajednicu (Mudrinić, 2007). Prema čl.47. Obiteljskog zakona Republike Hrvatske, brak prestaje smrću bračnog druga,

proglašenjem nestalog bračnog druga umrlim, poništenjem ili razvodom. „Razvod braka pokreće se tužbom jednog bračnog druga ili prijedlogom oba bračna druga za sporazumni razvod braka.“(Središnji državni portal, 2019). Zakon se odnosi samo na bračne partnere, međutim razvod braka puno je složeniji kada su u pitanju djeca koja su rođena u braku. „Bračni drugovi koji imaju zajedničku maloljetnu djecu dužni su prije pokretanja sudskog postupka za razvod braka, sudjelovati u postupku obveznog savjetovanja koje provodi centar za socijalnu skrb.“(Središnji državni portal, 2019)

„Muž nema pravo na tužbu radi razvoda braka za vrijeme trudnoće žene te dok dijete ne navrši godinu dana života. Bračni drugovi se mogu sporazumjeti o sljedećim pravnim posljedicama razvoda braka; mjestu stanovanja djeteta, obiteljskoj kući ili stanu koji će predstavljati obiteljski dom, načinu ostvarivanja roditeljske skrbi i ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom, uzdržavanju djeteta, uređenju imovinskih odnosa i uzdržavanju bračnog druga. Sporazum bračnih drugova koji se odnosi na zajedničku maloljetnu djecu i djecu nesposobnu za rad, dio je plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi.“(Središnji državni portal, 2019)

4.3. Izvanbračna zajednica

Kao što je već navedeno prema Alinčić (1994) pratimo sve veći porast izvanbračnih zajednica. Izvanbračna zajednica je zajednica neudane žene i neoženjenog muškarca koja traje najmanje tri godine, a kraće ako je u njoj rođeno zajedničko dijete ili je nastavljena sklapanjem braka (Središnji državni portal, 2019). „Žena i muškarac imaju međusobno jednaka prava i dužnosti u svim obiteljsko-pravnim odnosima, a posebno u odnosu na roditeljsku skrb. U partnerskim odnosima zabranjena je diskriminacija prema spolu i nasilje prema partneru.“ (Članak 3. Obiteljski zakon 2015). „Izvanbračna zajednica koja ispunjava pretpostavke iz stavka 1.¹ ovoga članka stvara osobne i imovinske učinke kao bračna zajednica te se na nju na odgovarajući način primjenjuju odredbe ovoga Zakona o osobnim i imovinskim odnosima bračnih drugova, odnosno odredbe drugih zakona kojima se uređuju odnosi u poreznim stvarima, osobni, imovinski i drugi odnosi bračnih drugova.“ (Članak 11. Obiteljski zakon 2015). Iz ovih zakona možemo zaključiti da je razlika

¹ Ovim se Zakonom uređuju brak, izvanbračna zajednica žene i muškarca, odnosi roditelja i djece, mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta, posvojenje, skrbništvo, uzdržavanje, obvezno savjetovanje i obiteljska medijacija te postupci u vezi s obiteljskim odnosima i skrbništvom.

između braka i izvanbračne zajednica ta da nastaje i završava neformalno ukoliko se u pitanje ne dovode imovina i djeca.

4.4. Uzastopne obitelji

Stalne transformacije društva dovode do transformacije obitelji koja postupno mijenja sebe i svoje uloge te se prilagođava društvenim zahtjevima i potrebama. Intenzivna događanja na polju industrije, znanosti, tehnologije odrazile su se na društvo u cjelini te uzrokovale promjene u obitelji. (Ljubetić, 2006) Uzastopne obitelji rezultat su transformacije obitelji u modernom društvu. To su vrste obitelji, koje se sastoje od jednog biološkog roditelja i njihovih partnera (i njihove djece). One nastaju od rastavljene nukleusne i spajanjem dviju takvih, odnosno kako bi uzastopna obitelj nastala prvo mora nastati nukleusna. Uzastopna obitelj nastaje onda kada u rastavljenu nukleusnu obitelj ulazi treća osoba odnosno partner od jednog biološkog roditelja. Time treća osoba utječe na strukturu obitelji te na njihove odnose. Ona nema nikakvu ulogu u ostvarivanju roditeljske skrbi nad djetetom svog novog partnera (bračnog ili izvanbračnog). Odluku u ostvarivanju roditeljske skrbi dobiva tek kada se to ostvari pravno odnosno posvojenjem i isključivanjem biološkog roditelja. Sve do toga trenutka odlučuje pravni status roditelja (bioloških).

Bez obzira na pozitivne i negativne promjene koje su pogodile obitelj, one ipak nisu ugrozile temeljne ljudske vrijednosti. Pripadnici novih naraštaja promijenili su percepciju i očekivanja od obitelji, ali nisu doveli u pitanje njenu važnost za društvo i pojedinca. Promjena oblika obitelji ne znači nužno njezin raspad kao vrijednosne stanice društva. Moderan život, iako ugrožava obiteljski život, istodobno ukazuje na vrijednosti obitelji kao središta individualnog i društvenog života. (Nimac, 2010)

4.5. Jednoroditeljske obitelji

Obitelj je izuzetno organiziran prirodni i društveni sustav koji prolazi kroz vlastiti životni ciklus. Svaka faza životnog ciklusa obitelji traži prihvaćanje i rješavanje određenih razvojnih zadaća. Pritom - razvod, smrt, izvanbračno rođenje specifični su događaji koji prekidaju tijek životnog ciklusa obitelji. (Grozđanić, 2000) Jednoroditeljska obitelj je ona u kojoj dijete živi s jednim roditeljem neovisno o načinu gubitka drugog roditelja. (Vukasović, 1994). „U stručnoj literaturi se, uz izraz jednoroditeljska obitelj, kao sinonimi koriste različiti izrazi kao što su: napuštena ili nekompletna, deficijentna obitelj, razorena i nepotpuna obitelj, itd. Koriste se i neki

izrazi koji su po svom značenju uži, kao što su primjerice samohrani roditelj, roditelj samac, jedan roditelj, roditelj bez bračnog partnera, roditelj koji živi sam, itd.“ (Grozđanić, 2000:1). U takvim obiteljima najčešće jedan roditelj, ovisno o uzrocima, ispada iz obiteljskog okvira, a drugi mora sam ponovo izgraditi obiteljski život i obavljati različite zadaće. Postoji više uzroka nastajanja jednoroditeljskih obitelji. Neki od njih su smrt, razvod braka, napuštanje obitelji od strane jednog roditelja, izvanbračno rođenje, a u novije vrijeme i dugotrajno odsustvo jednog roditelja iz različitih razloga (bolest, posao, izdržavanje zatvorske kazne i sl.). Neke jednoroditeljske obitelji su takve od svog početka dok druge mogu biti rezultat majčina opredjeljenja za takav oblik obiteljske organizacije. Ekonomski napori, zahtjevi da jedan roditelj igra ulogu i oca i majke, zamor roditelja i osjećaj usamljenosti, neizbježna potreba da djeca igraju uloge koje su iznad njihove zrelosti, samo su neki od niza problema koji se tipično javljaju u ovim obiteljima. (Grozđanić, 2000).

5. UTJECAJ RAZVODA I NOVE OBITELJI NA PREDŠKOLSKO DIJETE

Razvod ne utječe na svih jednako. Ovdje govorimo o odraslima ali i o djeci. Odrasle osobe koje se razvode razmišljaju kako se njihov odnos s djecom neće mnogo promijeniti nakon razvoda. Često roditelji misle kako razvod braka dolazi s kratkoročnim stresom, ukoliko naprave dobar plan oko njega. „Tako neće biti dugoročnih posljedica na razvoj djece. Štoviše roditelji se nadaju da će djeci razvod donijeti olakšanje te da će ga dočekati kao dobrodošlo okončanje roditeljeve nesreće.“ (Wallerstrein i Blakeslee, 2006:16). Međutim to nije ono što djeca proživljavaju. Oni razvod svojih roditelja doživljavaju potpuno drugačije. Većina djece želi da se brak očuva, tako se osjećaju zaštićeniji jer imaju obitelj s dva roditelja. Iako roditelji nisu zadovoljni sa svojim brakom, djeca jesu. Oni smatraju da ukoliko jedan od roditelja pogriješi, on je bio zločest te se sada očekuje od njega da bude dobar, baš kao što se to očekuje od djece. Oni se uspaniče jer se boje da će im razvod ugroziti život. Ona osjećaju svaku promjenu i razliku u obitelji, pa čak i ona najmanja. Naravno ne reagiraju sva djeca jednako na razvod njihovih roditelja. Zato je bitno da u obzir uzmemo njihov stupanj razvoja, dob i spol (Wallerstrein i Blakeslee, 2006).

5.1. Utjecaj razvoda na predškolsko dijete s obzirom na stupanj razvoja

Kada govorimo o stupnju razvoja djeteta mislimo na nove zadatke koje donosi svaka dob. Svaki obavljen zadatak postavlja temelje za nove. Kroz obavljene zadatke možemo pratiti (psihološki) razvoj djeteta. Dijete se prati od najranije dobi pa sve do njegove punoljetnosti. Razvod braka može utjecati na njegov razvoj, tako što će ga usporiti ili zaustaviti. Djeca su iscrpljena zbog događaja kod kuće, pa privremeno zapnu u svome razvoju. Zbog toga ne mogu pratiti drugu djecu, pa na primjer počinju gubiti zainteresiranost i usredotočenost na igru. U mnogim je obiteljima taj zaostatak privremen. Razvoj se vraća u zadani ritam za nekoliko tjedana ili mjeseci. Ukoliko zaostatak traje nekoliko mjeseci ili godina, za povratak u odgovarajući stupanj potrebna pomoć roditelja i stručnjaka. Zbog toga je vrlo bitno da roditelji prije, tijekom i nakon rastave prate razvoj svog djeteta i reagiraju na vrijeme. Nakon razvoja vrlo je bitna i dob djeteta u kojemu se nalazi u trenutku razvoda. (Wallerstrein i Blakeslee, 2006).

5.2 Utjecaj razvoda na predškolsko dijete s obzirom na dob

Djeca iste dobi najčešće reagiraju jednako na razvod roditelja. Dob nam govori kako će dijete shvatiti razvod braka. Razvod braka utječe i na djecu bilo da su tek prohodala ili već zalaze u odraslu dob. Kada govorimo o onim najmanjima, time mislimo na bebe koje nisu napunile ni svoju prvu godinu života. Bebe su posebno osjetljive na razvod braka, jer prvi kontakt i temelj za prve faze razvoja jest obitelj. Ukoliko se razvod odvija u prve tri godine djetetova života, treba se razvesti s velikom pažnjom kako bi što manje utjecalo na dijete. U ovoj dobi ona najviše uče i stvaraju najčvršće temelje za daljnji razvoj. Negativan utjecaj može dovesti do raskida veze između roditelja i djeteta. Ono uči na temelju roditelja, te ukoliko se njegov razvoj ne odvija onako kako bi trebao dijete može početi odbijati fizički kontakt s roditeljem, hranjenje, spavanje, zaostati će u prvim zadacima svog života kao što su okretanje, puzanje, hodanje i govor. Sve je to zato što se beba više ne osjeća sigurnom.

Nakon treće godine dijete je savladalo one najveće i najteže zadatke u svome životu, međutim još ne razumije svijet odraslih. Djeca između treće i pete godine razvod reagiraju prvobitno velikim strahom. Ono je već sada naviklo na obiteljsku zajednicu i pojava mame i tate kao jednog, i u jednom trenutku taj pojam nestaje. Cijeli osjećaj sigurnosti bit će poljuljan razvodom. To u djeci budi strah, jer se osjećaju napušteno i počinju razmišljati o pitanjima kao na primjer – sada kada nema jednog roditelja kako će moja obitelj funkcionirati, tko će se brinuti o meni, hoće li me i dalje voljeti i hoće li otići jednom zauvijek ili će se vratiti da bude samom. Njihovo tumačenje razvoda je da ga je jedan roditelj jednostavno napustio i otišao te strahuju da će to učiniti i drugi.

Rezultat toga može se vidjeti u igri. Dokle se druga djeca interesiraju za svoje vršnjake i igračke, dijete u ovoj dobi koje prolazi kroz razvod bezvoljno će sjediti ili se skrivati od igre. Osim u igri možemo vidjeti to i u napuštanju njihovih nedavnih dostignuća kao što su samostalno odlaženje na WC, jasno izgovaranje cijelih rečenica ili odlaženje u vrtić. Postoji mogućnost da se dijete priljepi uz roditelja, i promijeni svoje dosadašnje ponašanje s odlaskom u vrtić. Sada ono ne želi ići u vrtić u kojeg je inače odlazilo s srećom, jer vas ne želi ispustiti iz vida. Uz sve to djeca vjeruju kako su oni glavni uzrok razvoda, zbog njihova načina razmišljanja, pa se to odrazi na njihovo ponašanje koje prelazi u agresivnost, ljutnju, razdražljivost ili

bevoljnost. Nakon dobi, moramo u obzir uzeti spol djeteta. (Wallerstrein i Blakeslee, 2006).

5.3. Utjecaj razvoda na predškolsko dijete s obzirom na spol

Razvod ne utječe jednako na djevojčice i dječake, jer vas oni kroz svoje odrastanje trebaju na različite načine. Kod razvoda oni nemaju mogućnost obratiti se onome roditelju kojeg trebaju u tom stupnju razvoja, jer sada više niste pod istim krovom. Naravno ne odlučuju samo stupanj razvoja, dob i spol strogo o tome kako će vaše dijete reagirati na razvod i ne možete na temelju toga pretpostaviti njihove reakcije. U obzir morate uzeti u obzir genetsko nasljeđe, iskustvo i temperament (osobnost).

(Wallerstrein i Blakeslee, 2006).

5.4. Utjecaj nove obitelji na predškolsko dijete

„Nestručnjaci ali i mnogi stručnjaci pretpostavljaju da je dvoroditeljska obitelj s dva biološka roditelja, za dijete najpovoljnija obiteljska struktura, a da svi ostali oblici čine nepotpunu i disfunkcionalnu obitelj, koja zbog svojih obilježja ili procesa koji se unutar nje odvijaju nepovoljno djeluje na djetetov društveni, emocionalni i kognitivni razvoj.“ (Čudina-Obradović i Obradović, 2006:297). Ovu pretpostavku nisu potvrdila istraživanja koja su obuhvatila strukturu i odnose u obitelji. Naime pokazalo se da za pravilan razvoj djeteta najvažniji su odnosi između djeteta i jednog roditelja, ili djeteta i skrbnika. Ukoliko ono ima osigurane sve uvijete razvoja (jednak ili približan stupanj materijalne sigurnosti, emocionalne topline i nadzora) koje mu pruža zdrava i poticajna obitelj, čak i kada su okolnosti oslabile ili su ugrožene krizom, stresom ili promjenama unutar obitelji, dijete će se normalno razvijati te će utjecaj okolnosti na njegov razvoj biti minimalan (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Zapravo na dijete ne utječe sama struktura obitelji, već događanja u njoj.

Kod razvoda braka nastaju jednoroditeljske obitelji, te samo jedan roditelj vodi brigu o djetetu, te time ono dobiva manje pozornosti nego što ono traži. Prema tome gledištu bolje je odrastati u obiteljima s pomajkom ili poočimom. Na taj način djeca žive u cijeloj obitelji s oba roditelja. Međutim ovo je otvorena tema jer se prema različitim istraživanjima nije došlo do zaključka. Neka istraživanja pokazuju da je život s pomajkom ili poočimom nepovoljno djelovao i da je izazvao različite negativne emocionalne reakcije i u zreloj dobi. Prema drugima takve reakcije ne postoje,

odnosno njihova je prilagodba bolja nego prilagodba djece koja su živjela u jednoroditeljskoj obitelji. Prema trećim autorima, za prilagodbu važna je dob djece u trenutku kada roditelj s kojim žive sklopi novi brak (Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

Iz ovih istraživanja možemo zaključiti da utjecaj nove obitelji djeluje drugačije na pojedino dijete i da ne možemo sa sigurnošću reći kako će utjecati u globalnom smislu. Djeca pokazuju podjednake reakcije ovisno o dobi ili spolu, i postoje preklapanja, međutim uvijek postoje istraživanja koja pokazuju upravo suprotno, odnosno da će svako reagirati na svoj način. Naravno njegova reakcija ne ovisi isključivo samo o njemu već i u okolnostima koje se nalazi, te o roditeljima. Ukoliko se roditelj ili skrbnik pobrine da dijete ima sve što mu je potrebno za njegov razvoj, ne stvara mu stres i olakšava mu promjene u kojima se nalazi, utjecaj bi trebao biti minimalan i kratkoročnog vijeka.

6. INTERVJU

Intervju je ciljani razgovor u kojemu jedna strana konkretno postavlja pitanja a druga na njih odgovara. Ispitivač pri tome ima zadatak da od ispitanika dobije željene informacije i da ih prezentira publici. Riječ intervju preuzeta je iz engleskoga jezika («interview»), koji ima inačicu iz francuskog izraza «entrevue» koji otprilike znači «dogovoreni sastanak». (Jozić, Pon, Rakovac, 2006). Intervju je razgovor namijenjen sredstvima javnog informiranja ili razgovor u okviru ankete, istraživanja javnog mišljenja ili znanstvenog istraživanja. Intervjuirati znači obaviti ili voditi razgovor u obliku pitanja namijenjen objavljivanju u javnosti, u svrhu istraživanja ili upoznavanja intervjuirane osobe. (Antić, Brozović Rončević, Goldstein I., Goldstein S., Jojić, Matasović, Pranjković, 2002, 2004) Milić definira intervju kao znanstveni razgovor. On služi za prikupljanje podataka i informacija razgovorom s ciljem da se dobivene spoznaje upotrijebe u znanstvene svrhe. Temelji se na načelu dobrovoljne suradnje ispitivača i ispitanika. (Zelenika, 1998) Metoda je slična metodi anketiranja, razlika je u tome što se pomoću ankete podatci i informacije prikupljaju pisanim putem (može i bez prisutnosti ispitivača), a kod intervjuja ispitivač je uvijek prisutan i vodi se u usmenom obliku s unaprijed pripremljenim planom, ciljem i svrhom.

Intervju razlikujemo po vremenu trajanja (kraći, duži), prema broju osoba koje sudjeluju (individualni, grupni), prema funkciji (istraživački, dijagnostički, terapijski), usmjereno intervjuiranje (dubinski), ponovljeni ili naknadni (zbog praćenja razvoja), slobodni (nekontrolirani, koji nije vođen i sl.). Osnovne vrste intervjuja su slobodni, standardizirani, individualni i grupni. (Zelenika, 1998) Intervju koji je primijenjen u ovom završnom radu je individualni intervju koji je sličan slobodnom i standardiziranom. Jedan ispitanik odgovara na unaprijed pripremljena pitanja koja nije imao na uvid prije samog intervjuja te odgovori nisu unaprijed pripremljeni.

Razlozi zbog kojih sam ja odabrala individualni intervju za svoj Završni rad jesu prvobitno kontakt sa ispitanicima uživo. Smatram da nijedna definicija ne može zamijeniti niti predočiti razvod braka, „nove obitelji“ i izvanbračnu zajednicu, kao stvarne životne priče. U znanstvenim radovima i knjigama psihologa i psihijatra pronalazimo mnoga objašnjenja i definicije, no nitko ne može točno opisati situacije kao istinita priča o stvarnim emocijama i procesima kroz koje su prolazili ispitanici. Tokom razgovora sa ispitanicima mogla sam vidjeti njihovu iskrenost i reakcije na postavljena pitanja. Pokazivali su emocije prisjećajući se razvoda njihovih roditelja i

stvaranju nove obitelji, te je meni to uvelike pomoglo u pisanju i razumijevanju razvoda braka i rađanju nove obitelji. Osim toga približili su mi razvod braka i njegovu težinu, ali i njegove pozitivne strane. Svaki od ispitanika prošao je kroz drugačiji razvod. U razgovoru s njima pokušala sam što je više moguće doprijeti do njihovih emocija, stavova i mišljenja, a da oni budu iskreni. Ispitanici koji žive u izvanbračnoj zajednici svojim iskrenim odgovorima objasnili su zašto nikada nisu sklopili brak, i približili su mi izvanbračnu zajednicu.

6.1. Intervjui ispitanika koji su prošli kroz proces razvoda braka i stvaranja nove obitelji

Ispitanici su odgovarali na 6. potpuno jednakih pitanja. Svaki intervju odvijao se posebno, i ispitanici nisu imali vanjskih utjecaja na svoje odgovore.

Ispitanik : A.R. ženska osoba ima 23.godine. Završila je višu stručnu spremu za smjer odgajatelj. Zaposlena u dječjem vrtiću, kao odgajatelj-stažist.

Ispitanik A.R. prošla je kroz dvije rastave braka, te se prvi intervju odnosi na rastavu braka njenih roditelja, a drugi intervju odnosi na rastavu braka njene majke i poočima. Zbog boljeg razumijevanja pitanja su odvojena u dva poglavlja.

Razvod braka roditelja i pronalazak novog partnera

1. Koliko godina ste imali kada su vam se roditelji rastali ? Kako su vam roditelji i na koji način priopćili da se rastaju ? Kako ste reagirali u tom trenutku ?

- Majka mi je sa mojih 5 godina rekla „Selimo se kod bake.“. Kako nisam nikad imala jaku povezanost s ocem, ova vijest me nije pretjerano uznemirila. Većinu vremena sam provodila s majkom i jedino što mi je bilo bitno je da ona ostane uz mene. Moja reakcija na ovu vijest nije se isticala, nije bilo tuge niti sreće, primila sam to kao svaku normalnu promjenu u svome životu. Negdje u sebi znala kako će mi ova promjena dobro doći. Radovalo me to što ću više vremena provesti s bakom i djedom.

2. *Kakvi su bili odnosi u obitelji tokom razvoda, te kako je to utjecalo na vas ?
Opišite emocije prije, tijekom i nakon razvoda.*

- Odnosi između mojih roditelja se nije promijenio. Moji roditelji mene nisu miješali u svoj razvod. Rastava je bila obostrana odluka i nije bilo sukoba između njih. Moja majka mi je pružila potporu i objašnjenje njihovog razvoda na najbolji mogući način da to ne utječe na mene. Emocije nisu bile negativne, nisam pokazivala nikakve promijene prije, tijekom i nakon razvoda.

3. *Kada ste saznali da vaša majka/otac imaju novog partnera kako ste reagirali ?
Opišite kako ste se osjećali i kakvo je bilo vaše mišljenje i stav.*

- Moja majka mi je kroz razgovore pokušala reći kako ima novog partnera, međutim ja to nisam najbolje razumjela, iz razloga što nisam mogla prihvatiti da je moram dijeliti s nekim novim. Onog trenutka kada mi je rekla osjećala sam se jako zbunjeno i imala sam jako puno pitanja na koja mi je ona odgovorila. Nakon razgovora rekla mi je kako bi voljela da se upoznam s njenim novim partnerom. Pristala sam ali u strahu, jer sada moram dijeliti svoju majku s drugom osobom. Bila sam otvorena zbog nje jer sam htjela da ona bude sretna, ali sam bila povučena i nisam htjela ovu promjenu u svome životu.

4. *Ulazite u novu obitelj s novim poočimom/pomajkom, slažete li se s tom odlukom i kako se osjećate ? Opišite vašu novu obitelj, te opišite vaše odnose s njima u početku te kako su se razvijali ?*

- Slagala sam se s tom odlukom zbog sinova mojeg poočima koji su mi znatno olakšali prilagodbu na novu obitelj. S poočimom sam u početku i dalje bila na udaljenosti i nisam imala otvoren odnos prema njemu, međutim s vremenom se to promijenilo. Osjećala sam se sigurno s tom odlukom jer sam vjerovala majci, i bila sam sretna u novoj obitelji.

5. *Kako su razvod i nova obitelj utjecali na vaš razvoj (emocionalni, socijalni, kognitivni) ?*

- Moj razvoj nije zaostajao i nisam imala problema zbog promjena koje su slijedile u životu. Moj emocionalni, socijalni i kognitivni razvoj tekao je normalno i nisam zaostajala za mojim vršnjacima.

6. *Razmislite o tome sada kada ste stariji. Što biste rekli sami sebi u tim trenucima ? Što biste promijenili da možete ?*

- Ne bih ništa promijenila jer mi je bilo lijepo i pozitivno je utjecalo na mene. Samoj sebi u tim trenucima ne bih ništa rekla jer sam imala majku koja mi je bila najveća potpora u svemu i nije mi otežavala situaciju s kojom sam se susrela. Svakako sada mogu reći da sam bila jaka i hrabro sam se nosila s promjenama , a sve to dugujem mojoj majci.

Razvod braka majke i poočima i pronalazak novog partnera

1. *Koliko godina ste imali kada su vam se roditelji rastali ? Kako su vam roditelji i na koji način priopćili da se rastaju ? Kako ste reagirali u tom trenutku ?*

- Druga rastava dogodila se s mojih 14 godina. Majka se rastala od mog poočima nakon dugog perioda sukoba između njih. Odluka rastave dogodila se u trenutku sukoba u kojem sam bila prisutna, odlučile smo uzeti naše stvari i vratiti se kod bake. U tom trenutku bila sam jako uznemirena i uplašena, ali znala sam da moram ostati pribrana zbog moje majke i kako ona sada od mene treba potporu i utjehu. U isto vrijeme osjećala sam veliko olakšanje jer odlazimo, ali sam bila zabrinuta i tužna zbog sinova mog poočima. Htjela sam pomoći njima da se odmaknu od njega i bilo mi je teško jer su mi ruke u ovom slučaju bile vezane.

2. *Kakvi su bili odnosi u obitelji tokom razvoda, te kako je to utjecalo na vas ?
Opišite emocije prije, tijekom i nakon razvoda.*

- Odnosi su bili jako narušeni. Poočim i majka su se svakog dana više puta sukobljavali. Iako sam imala dobar odnos s poočimom, zbog sukoba sam zaboravila na naš dobar odnos i nije me uznemirilo ili rastužilo to što odlazim od njega. Bilo mi je jako teško zbog moje polubraće i zbog moje majke. Prije razvoda bila sam jako ljuta jer je moja majka dugo vremena pokušavala spasiti brak i održati novu obitelj na okupu. Tijekom razvoda sam osjećala sigurnost jer sam bila sa svojom obitelji, i razvod je nakon sukoba protekao je u normalnim odnosima, obostrano su prihvatili razvod i nije bilo problema. Nakon razvoda sam bila sretna jer sam bila u poznatoj okolini, moja majka iako nije imala partnera je bila sretna što je meni bilo vrlo bitno.

3. *Kada ste saznali da vaša majka/otac imaju novog partnera kako ste reagirali ?
Opišite kako ste se osjećali i kakvo je bilo vaše mišljenje i stav.*

- Sa mojih 18 godina majka je ponovno našla novog partnera. Kako sam imala 18. godina sama sam shvatila kako ima nekog novog u životu. Bilo mi je jako drago i osjećala sam se sretnom jer sam vidjela kako je i ona sretna. Nakon razgovora s njom osjećala sam se zadovoljno jer mi je mogla reći kako ima novog partnera i kako želi ostati s njim u budućnosti. Nakon nekog vremena ona se odselila od bake i dala mi je izbor želim li se preseliti s njom, što mi je utjecalo na samopouzdanje jer sam shvaćala kako moja majka daje meni pravo izbora u velikim odlukama.

4. *Ulazite u novu obitelj s novim poočimom/pomajkom, slažete li se s tom odlukom i kako se osjećate ? Opišite vašu novu obitelj, te opišite vaše odnose s njima u početku te kako su se razvijali ?*

- Moja reakcija na majčinog novog partnera bila je pozitivna, i slagala sam se s tom odlukom jer sam htjela da moja majka bude sretna. Slagala sam se s odlukom i da ja budem dio te obitelji. Ovoga puta prema poočimu sam bila otvorenija i opuštenija, te je odnos od samoga

početka tekao prirodno i pozitivno. U novoj obitelji stekla sam polubrata s kojim sam također razvila čvrst i pozitivan odnos. Napokon smo i ja i majka osjećale sigurnost i sreću, te smo stvorile svoju novu obitelj.

5. *Kako su razvod i nova obitelj utjecali na vaš razvoj (emocionalni, socijalni, kognitivni) ?*

- Iako je razvod bio buran i pun sukoba u kojima sam i ja bila prisutna, moj razvoj nije zaostajao. Moja osobnost se ojačala, postala sam samouvjerenija i hrabrija u nekim stvarima. Emocionalno sam bila pogođena nekim događajima, međutim nisu dugoročno utjecali na mene, ili na moj socijalni i kognitivni razvoj.

6. *Razmislite o tome sada kada ste stariji. Što biste rekli sami sebi u tim trenucima ? Što biste promijenili da možete ?*

- Sada kada sam starija u tim trenucima bi rekla samoj sebi da reagiram na vrijeme i da prepoznam situacije u kojima sam majci trebala biti veći oslonac. Sada kada sam starija shvatila sam kako je moja majka meni indirektno s pitanjem „Kćeri jesi li sretna?“ pokušala zapravo reći da se ona ne osjeća sretno u tom braku i obitelji.

Ispitanik : E.M., ženska osoba ima 43 godine. Stekla je srednju stručnu spremu za trgovca. Ima stalan posao u struci.

1. *Koliko godina ste imali kada su vam se roditelji rastali ? Kako su vam roditelji i na koji način priopćili da se rastaju ? Kako ste reagirali u tom trenutku ?*

- Imala sam 13 godina, zapravo mi roditelji nisu rekli ništa o njihovom razvodu. U to vrijeme brat i ja živjeli smo kod bake, iz razloga što nam je škola bila bliže. Unatoč tome svakoga dana viđali smo roditelje i navikli smo se na takav način funkcioniranja u našoj obitelji. Nakon nekoga vremena moj otac je sve rjeđe dolazio, dok u potpunosti nije prestao posjećivati mene i brata. Na posljetku sama sam shvatila kako se moj roditelji više ne slažu i kako će se rastati. Zapravo to nije bio trenutak, već je trajalo duže vrijeme. Moja reakcija nije bila negativna, prihvatila sam to

mirno i nije me uznemirilo, iz razloga što se moji roditelji nisu sukobljavali i nisu stvarali stres oko razvoda.

2. *Kakvi su bili odnosi u obitelji tokom razvoda, te kako je to utjecalo na vas ? Opišite emocije prije, tijekom i nakon razvoda.*

- Odnosi u obitelji bili su normalni, roditelji se nisu sukobljavali već su obostrano odlučili razvesti se. Meni kao djetetu nisu stvorili stres, niti je razvod negativno utjecao na mene. Emotivno nisam doživjela rastavu kao nešto što bi me rastužilo ili uznemirilo.

3. *Kada ste saznali da vaša majka/otac imaju novog partnera kako ste reagirali ? Opišite kako ste se osjećali i kakvo je bilo vaše mišljenje i stav.*

- Kada je moja majka pronašla novog partnera ja sam već išla u srednju školu, pa sam bolje razumjela odnose u obitelji i bilo mi je drago što je pronašla nekoga. Kako nisam bila povezana s ocem nije mi bilo bitno ima li on novu partnericu ili ne, i nikada nisam bila zainteresirana za tu informaciju. Nikada se nisam previše razmišljala o tome imaju li moji roditelji nekoga novog u svome životu jer sam razmišljala o svome životu odnosno o školi, prijateljima i izlascima.

4. *Ulazite u novu obitelj s novim poočimom/pomajkom, slažete li se s tom odlukom i kako se osjećate ? Opišite vašu novu obitelj, te opišite vaše odnose s njima u početku te kako su se razvijali ?*

- Smatrala sam da je uredu da moja majka ima nekoga, i nisam bila protiv ulaska u novu obitelj jer smo se od samoga početka slagali. Iako nisam još dugo živjela u novoj obitelji, kasnije mi je moj poočim puno pomagao i bio je uz mene što god mi je trebalo. I danas imamo odličan odnos. Sa partnericom mog oca nisam provela mnogo vremena i nismo razvile odnose, iako se slažemo.

5. *Kako su razvod i nova obitelj utjecali na vaš razvoj (emocionalni, socijalni, kognitivni) ?*

- Moj razvoj u tom vremenu tekao je sasvim normalno, nisam zaostajala emocionalno, socijalno i kognitivno.

6. *Razmislite o tome sada kada ste stariji. Što biste rekli sami sebi u tim trenucima ? Što biste promijenili da možete ?*

- Razvod i ulazak u novu obitelj nije mi stvorio stres ili negativno utjecao na mene, s obzirom na to ne bih mijenjala ništa.

Ispitanik : P.S., muška osoba ima 22 godine. Stekao je srednju stručnu spremu za kuhara. Ima stalan posao u struci.

1. *Koliko godina ste imali kada su vam se roditelji rastali ? Kako su vam roditelji i na koji način priopćili da se rastaju ? Kako ste reagirali u tom trenutku ?*

- U mojoj 12. godini nakon dužeg perioda roditeljskih svađa, majka mi je rekla kako se ona i moj otac razvode. Kako sam bio prisutan u njihovim svađama, već sam i sam polako shvatio kako će njihov brak doći kraju. U tom trenutku reagirao sam smireno jer sam već bio pripremljen na njihov razvod, međutim bio sam ljut jer sam smatrao kako se to moglo spriječiti.

2. *Kakvi su bili odnosi u obitelji tokom razvoda, te kako je to utjecalo na vas ? Opišite emocije prije, tijekom i nakon razvoda.*

- Odnos roditelja i nas djece bio je normalan, nisu nas miješali u razvod i stvarali nam stres. Međutim kako su se svađali dok sam bio kod kuće, osjećao sam razočarenje zbog nastale situacije. Prije razvoda imao sam nadu da se ipak neće razvesti jer smo imali prinovu u obitelji i mislio sam kako će ih ona održati na okupu. Tokom samog razvoda bio sam razočaran jer sam smatrao kako se to nije trebalo dogoditi, bio sam jako tužan i potišten. Nakon nekog vremena i nakon razvoda emocije su prošle i navikao sam se na to da su moji roditelji rastavljeni i da nikad više nećemo biti obitelj kao prije, međutim nisam bio tužan ili uplašen jer sam imao jak odnos s ocem i znao sam kako ćemo se nastaviti viđati i provoditi vrijeme zajedno.

3. *Kada ste saznali da vaša majka/otac imaju novog partnera kako ste reagirali ? Opišite kako ste se osjećali i kakvo je bilo vaše mišljenje i stav.*

- Za novu partnericu moga oca saznao sam prije razvoda braka i bio sam razočaran u njega. Smatrao sam da to nije uredu prema mojoj majci i prema nama. Iako sam bio ljut na svoga oca, nisam htio da moja ljutnja previše utječe na naš odnos, jer je meni pružao sve što mi je bilo potrebno bez obzira na to što je učinio. Nikada nisam prihvatio njegovu odluku, ali sam je poštivao. Moja majka novog partnera pronašla je poslije razvoda. Kada sam saznao, reagirao sam burnije. Bio sam ljut i nisam htio prihvatiti njenu odluku. Teško mi je padala njezina odluka da ima novog partnera. Kako dijete smatrao sam njenu odluku „glupom“.

4. *Ulazite u novu obitelj s novim poočimom/pomajkom, slažete li se s tom odlukom i kako se osjećate ? Opišite vašu novu obitelj, te opišite vaše odnose s njima u početku te kako su se razvijali ?*

- Sa ulaskom u novu obitelj nisam se slagao. Odbijao sam prihvatiti odluku o novoj obitelji, osjećao sam se loše i nezadovoljno. Nova obitelj nije se dodatno proširila, zbog toga što moj poočim nije imao djece. Iako se nisam slagao s odlukom i nikad je nisam prihvatio, odnos s poočimom razvijao se postepeno i u dobrom smjeru, slagali smo se i imali smo zdrav komunikativni odnos. Međutim ja nisam dopustio više od toga, jer se nisam htio vezati za nekoga tko nije moj biološki otac.

5. *Kako su razvod i nova obitelj utjecali na vaš razvoj (emocionalni, socijalni, kognitivni) ?*

- Iako sam bio pogođen cijelom situacijom oko novih partnera mojih roditelja, nisu utjecali na mene dugoročno. Razvijao sam se kao i svi moji vršnjaci, te se moja osobnost nije promijenila. Nisam popustio u školi ili imao poteškoća u socijalizaciji s vršnjacima, ili u uspjesima u sportu

6. *Razmislite o tome sada kada ste stariji. Što biste rekli sami sebi u tim trenucima ? Što biste promijenili da možete ?*

- Sada kada sam stariji moje mišljenje o svemu tome se nije puno promijenilo, i dalje smatram kako su moji roditelji mogli ostati zajedno i izgurati svoj brak do kraja. Smatram da svatko u životu može pogriješiti, te da za to ima razloga. Uz to smatram i da se pogreške mogu ispraviti ako se dozvoli. Svatko zaslužuje drugu priliku. Ono što bi poručio sebi u tim godinama je da ljutnju stavim sa strane, te da razmišljam otvorenije prema promjenama u životu. Promijenio bi svoje ponašanje prema roditeljima, jer sam nažalost ostao bez oca nekoliko godina nakon njihovog razvoda, a majka se preselila u inozemstvo.

6.1.1. Zaključak intervjua

Prije samog intervjua obradila sam puno literature o razvodu braka i novonastalim obiteljima, te kako sve to utječe na dijete. Mogu reći kako se neka istraživanja preklapaju s intervjuima ali nikako ne mogu predočiti stvarnost. Sa sigurnošću mogu reći kako su ovo teme i situacije koje su svima poznate ali se zbog njihove težine malo govori.

Imamo tri primjera iz stvarnog života u kojima su se odvijali razvod braka i stvaranje uzastopne obitelji, no svaki je bio različit na svoj način. Bitno je naglasiti da je djelovao različito na djecu koja su se našla u toj situaciji. Moramo uzeti u obzir da nisu bili u istoj životnoj dobi i razlikuju se u spolu. Nakon intervjua zaključila sam da se oni najviše razlikuju u osobnosti i da je to jedan od ključnih segmenata zašto su razvod i nova obitelj djelovali drugačije na svakog od njih. I danas dok pričaju o situacijama u kojima su se nalazili, ispitanici koji su opušteno odgovarali na moja pitanja kroz razvod i novu obitelj prošli su bez stresa i ljutnje, dokle oni koji su bili napeti nisu prihvaćali i još uvijek ne prihvaćaju situacije koje su se dogodile u njihovoj prošlosti.

Zaključila bi kako nijedan razvod nije lagan, koliko god se svi trudili da on bude. Uvijek će biti netko tko se neće slagati s tom odlukom, ili ako se slaže svakako će barem malo utjecati na njega. Iz primjera sam uvidjela ako je ipak bolje imati uzastopnu obitelj nego imati jednoroditeljsku obitelj, jer djeci treba puno pažnje koju možda neće dobiti od jednog roditelja. Smatram da se o ovoj temi treba otvoreno razgovarati s djecom, prihvatiti njihove reakcije kakve godi bile i izaći u susret djetetu koliko je njemu to potrebno. Razgovorom objasniti što se događa i smiriti situaciju

koliko god je to moguće. Koliko god vama pada novonastala situacija, djetetu pada još teže.

6.3. Intervju s ispitanicima u izvanbračnoj zajednici

Intervju se odvijao individualno sa svakim od ispitanika. Ispitanici su odgovorili na jednaka pitanja te nakon analize njihovih odgovora, koji su bili u potpunosti isti odgovori su sažeti u jedan intervju.

Ispitanici : Ž.M. ženska osoba ima 39 godina. Završila je srednju stručnu spremu za trgovca. Stalno je zaposlena kao knjigovodstveni tajnik. D.M. muška osoba ima 41 godinu. Završio je srednju stručnu spremu za strojarskog mehaničara. Nezaposlena je osoba duže od 6 mjeseci. Ispitanici su partneri 22 godine, i imaju dijete od 8 godina.

1. Zašto nikada niste sklopili brak ?

- Nikada nismo razmišljali o tome da sklopimo brak jer nama komad papira ne znači ništa. Smatramo kako bi se osjećali jednako kao i sada u izvanbračnoj zajednici. Uz sve to danas sklapanje braka uzima puno novaca kojeg mi nažalost nemamo jer smo ga uložili u nešto što smo mi smatrali bitnim – dijete, mjesto stanovanja, prijevozno sredstvo, hobiji i sl. Uz sve to zakonom imamo većinom jednaka prava kao da smo u braku.

2. Želite li sklopiti brak ?

- Željeli bismo sklopiti brak samo iz razloga da proslavimo sve ove godine koje smo proveli zajedno i da to podijelimo s našim najbližima. Nemamo namjera sklopiti brak iz zakonskih razloga ili zato što mi stvarno želimo promijeniti našu zajednicu na papiru. Uz sve to naše dijete nas je jednom prilikom upitalo zašto nismo u braku i iskazalo je želju da se vjenčamo, jer je htio da mi budemo sretni taj dan. Naravno nije se razočarao našim odgovorom, i donio je zaključak kako smo mi sretna obitelj iako njegovi roditelji nisu u braku.

3. Imate li osjećaj da se na vaše dijete drugačije gleda ili se s njim drugačije postupa jer dolazi iz izvanbračne zajednice ?

- Nikada nismo i nadamo se da se nikada neće dogoditi nešto ovakvo. Nismo se susreli s drugačijim gledištem ili postupanjem jer smo iako nismo

u bračnoj zajednici funkcioniramo kao svaka obitelj koja to jest. Bitno nam je da naše dijete odrasta u zdravoj okolini, te da shvati kako je bitna ljubav koja je temelj naše zajednice, a ne komad papira na kojem piše da su njegovi roditelji sada u braku.

4. Jeste li se susreli s problemima u državnim institucijama zbog različitog prezimena u obitelji ? (Odnosi se na dokumente i potvrde, upis u vrtić i školu, kod liječnika.)

- Nikada se nismo susreli s takvim problemima, jer za svu potrebnu dokumentaciju i potvrde, te upis u vrtić i školu obavljali smo zajedno. Uvijek smo se oboje potpisivali na svu dokumentaciju i nikada otac djeteta nije morao potpisivati ili donositi dodatne potvrde. Upućeni smo u našu situaciju da mi jesmo izvanbračna zajednica, ali kako već 5. godina živimo na istoj adresi nikada nas nisu izdvajali kao takvu. Jednino gdje smo se susreli s drugačijim sustavom je izrada osobne iskaznice za naše dijete. Kod rađanja iskaznice samo otac je morao potpisati svu potrebnu dokumentaciju, a kod podizanja važećeg dokumenta samo majka je morala potpisati kako bi na uvid imali potpise od oba roditelja.

6.3.1. Zaključak intervjua

Tokom intervjua vladala je ugodna atmosfera, ispitanici su opušteno odgovarali na moja pitanja što je meni pokazalo kako su iskreni i otvoreni prema temi izvanbračne zajednice. Odgovarali su brzo i bez razmišljanja i nisu se predomišljali ili mijenjali svoje odgovore.

Smatram kako je modernizacija promijenila svijet oko sebe, pa se tako brak više ne konzumira kao nekada. Partneri imaju drugačija gledišta i žele osigurati miran i lagodan život tako što će si osigurati mjesto stanovanja i prijevozno sredstvo, te novac za svakodnevne i izvanredne troškove. Zakoni su se promijenili pa tako više nije potreban papir kojim se potvrđuje zajednica muškarca i žene, te njihove djece.

Ispitanike poznajem od malena i oni su pravi primjer izvanbračne zajednice. Njima nikada potpis na papiru nije bio od značaja jer smatraju kako je ljubav, poštovanje, iskrenost, kompromis i zajedništvo dovoljan temelj za obitelj.

7. ZAKLJUČAK

Moderno društvo koje poznajemo danas razvijalo se kroz cijelu ljudsku povijest, a razvili su ga ljudi s obzirom na zajedničke interese. Sve započinje gradnjom gradova, koja je vodila ka razvoju ekonomije, industrije, filozofije i mnogih drugih grana koje su povezane s čovjekom. Pojam koji najuže povezujemo s čovjekom je obitelj, s obitelji povezujemo brak i djecu. Do danas nitko nije uspio dati jednu definiciju obitelji koja bi zadovoljila sve aspekte od kojih se ona sastoji, zbog konstantnih promjena odnosno modernizacije. Usporedimo li prošlost i današnje moderno doba, raspoznavamo više vrsta obitelji nego u njenim počecima. Najveća promjena koja je ustupila modernizacijom društva jest struktura obitelji i prava članova obitelji. Nekada je muškarac bio dominanta u obitelji, danas obitelj djeluje sustavom jednakosti - partneri koji su osnovali obitelj imaju jednaka prava u bilo kojem pogledu te obitelji.

Tradicionalne obitelji u kojima dvoje partnera u bračnoj zajednici imaju djecu, padaju u zaborav zbog sve većeg broja vanbračnih zajednica s djecom i uzastopnih obitelji. Pratimo sve veću stopu rođene djece u vanbračnim obiteljima, i porast stope razvoda brakova. Moderno društvo je čovjeku omogućilo da osnuje obitelj i sklopi brak slobodnom voljom, ali isto tako da ih i rastavi. U tim trenucima odrastao i odgovoran čovjek mora razmišljati o tome kako sve to utječe na njegovo dijete te učiniti sve kako bi dijete ostalo zaštićeno od negativnih posljedica njegove slobodne volje.

O obitelji u modernome društvu možemo najviše naučiti promatrajući okolinu oko sebe i slušajući koliko modernizacija utječe na obitelj. Moderno društvo unaprijedilo nas je, i donijelo nam je mnoge pozitivne aspekte u svim područjima koje su vezane za čovjeka, međutim svaka pozitivna strana ima i svoje negativne koje ipak ponekad prevladaju.

8. LITERATURA

1. ALINČIĆ M. (1994), *Obitelj u obiteljskom zakonodavstvu*. Zagreb
2. ANTIĆ V., BROZOVIĆ RONČEVIĆ D., GOLDSTEIN I., GOLDSTEIN S., JOJIĆ LJ., MATASOVIĆ R., PRANJKOVIĆ I. *Hrvatski enciklopedijski rječnik Gra-J*. Zagreb:EPH d.o.o. Zagreb i Novi Liber d.o.o. Zagreb
3. ANTIĆ V., BROZOVIĆ RONČEVIĆ D., GOLDSTEIN I., GOLDSTEIN S., JOJIĆ LJ., MATASOVIĆ R., PRANJKOVIĆ I. *Hrvatski enciklopedijski rječnik, Bež-Dog*. Zagreb:EPH d.o.o. Zagreb i Novi Liber d.o.o. Zagreb
4. ČUDINA-OBRAĐOVIĆ M. i OBRAĐOVIĆ J. (2006), *Psihologija braka i obitelji*, Zagreb:Golden marketing-Tehnička knjiga
5. HARALAMBOS M., HOLBORN M. (2002), *Sociologija: teme i perspektive*, Zagreb: Golden Marketing
6. JANKOVIĆ J. (2008), *Obitelj u fokusu*. Zagreb: etcetera d.o.o.
7. MUDRINIĆ S. (2007). *Kako preživjeti razvod roditelja*. Zagreb: K.Krešimir
8. ROSIĆ, V., ZLOKOVIĆ, J. (2002), *Prilozi obiteljskoj pedagogiji*. Rijeka: Grafrade.
9. STEVANOVIĆ, M. (2000), *Obiteljska pedagogija*. Zagreb:Tonimir.
10. WALLERSTEIN S. J., BLAKESLEE S. (2006), *A što s djecom?* Zagreb: Planetopija
11. VUKASOVIĆ A. (1999). *Obitelj – vrelo i nositeljica života*. Zagreb:Hrvatski katolički zbor „Mi“
12. ZELENKA R. (1998:377,378,379). *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog dijela*. Rijeka: Ekonomski fakultet u Rijeci
13. WINKLER S. *Roditeljska skrb i uzastopne obitelji*. Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, vol. VIII, Posebni broj/2017.

Online izvori

1. BENVIN, A. Obitelj kroz povijest. // Bogoslovna smotra. 42(1972), 1 ; str. 35-51. Dostupno na : <http://hrcak.srce.hr/file/57644> [Pristupljeno: 10.rujan 2019.]
2. GROZDANIĆ, S. (2000), *Jednoroditeljske obitelji prema uzrocima njihova nastanka*. Ljetopis socijalnog rada. Dostupno na : <https://hrcak.srce.hr/3730> [Pristupljeno: 16. rujan 2019.]
3. JOZIĆ I., PON L., RAKOVAC A. (2006), Pragmatički i značenjski elementi frazema u tekstnoj vrsti *intervju. Jezikoslovlje*
Dostupno na : str. 159-171 Dostupno na:
file:///C:/Users/Markus/Downloads/Jezikoslovlje_1_07_1_2_153_Jozic_Pon_Rakovac.pdf
[Pristupljeno: 10. rujan 2019.]
4. LJUBETIĆ, M. (2006) *Obitelj u povijesnom i suvremenom kontekstu*, Dostupno na :http://inet1.ffst.hr/images/50013806/Ljubetic_022006.pdf
[Pristupljeno : 23. rujan 2019.]
5. NEPOZNATI AUTOR (2012), *Moderno i savremeno društvo*
Dostupno na : <http://sociologijasrednjaskola.blogspot.com/2012/05/moderno-i-savremeno-drustvo.html>
[Pristupljeno:10. rujan 2019.]
6. NIMAC, D. (2010), *(Ne)mogućnosti tradicijske obitelji u suvremenom društvu*, Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/file/76005>
[Pristupljeno: 23. rujan 2019.]
7. OBITELJSKI ZAKON (2015)
Dostupno na : <https://www.zakon.hr/z/88/Obiteljski-zakon>
[Pristupljeno: 23. rujan 2019.]
8. SAVIĆ J. (2014), *Moderno društvo*
Dostupno na : <https://www.slideshare.net/dz0rdzlja04/moderno-drutvo>
[Pristupljeno : 10.rujan 2019.]
9. SREDIŠNJI DRŽAVNI PORTAL (2019), *Razvod braka*
Dostupno na : <https://gov.hr/moja-uprava/obitelj-i-zivot/brak-izvanbracna-zajednica-zivotno-partnerstvo/razvod-braka/171>

[Pristupljeno: 12. rujan 2019.]

10. SREDIŠNJI DRŽAVNI PORTAL (2019), Izvanbračna zajednica

Dostupno na : <https://gov.hr/moja-uprava/obitelj-i-zivot/brak-izvanbracna-zajednica-zivotno-partnerstvo/izvanbracna-zajednica/529>

[Pristupljeno: 12. rujan 2019.]

11. VRDOLJAK T. (2010), OBITELJ-razvoj organizacije obitelji kroz povijest

Dostupno na : http://hrsvijet.net/index.php/drustvo/138-arhiva-stari-hrsvijet-net-2/1676-obitelj-razvoj-organizacije-obitelji-kroz-povijest?fbclid=IwAR2p5a9yf8oWI0fn8oofXW_dqTHACkFIZVPlc_9uM-WcTN-6WLgAA6tmZ0

[Pristupljeno: 11. rujan 2019.]

SAŽETAK

Moderno društvo je društvo koje poznajemo danas a razvilo se od samih početaka ljudske civilizacije. Čovjek je mijenjao društvo po zajedničkom interesu ljudi.

Obitelj u modernom društvu je obitelj koju poznajemo danas. Ukoliko želimo dati definiciju moderne obitelji, trebali bi dati definiciju za svaku obitelj zasebno jer je svaka posebna i različita na svoj način. Kada govorimo o obitelji, govorimo i o braku i djeci koje su glavne komponente obitelji. Moderno društvo unijelo je promjene u obitelji i njejoj strukturi, koje najviše utječu na one najmlađe članove.

Ključne riječi: moderno, društvo, obitelj, brak

SUMMARY

Modern society is the society that we know today and has evolved from the very beginning of human civilization. Man changed society in the common interest of people.

Family in modern society is the family we know today. If we want to define the modern family, we should define each family separately because each is different and special in it's own way. When we talk about family, we are also talking about marriage and children, which are the main components of a family. Modern society has brought about changes in the family and it's structure, that most affect those youngest members.

Key words : modern, society, family, marriage